

Τα Ελληνικά Χρονικά του Μεσολογγίου.

Ο ρόλος του Επαναστατικού Τύπου

(1824 – 1826)

Ευαγγελία Δ. Παπαγεωργίου

Πτυχιούχος Ελληνικού Πολιτισμού

Master of Arts στη Δημόσια Ιστορία

Τα Ελληνικά Χρονικά (1824 – 1826)

Στις 18 Δεκεμβρίου 1823 ο Ελβετός φιλέλληνας Ιωάννης Ιάκωβος Μάγερ (1798 – 1826), δημοσίευσε *Προκήρυξιν* με σκοπό την ανακοίνωση της έκδοσης της τοπικής εφημερίδας *Ελληνικά Χρονικά* στο Μεσολόγγι, η οποία διαδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο κατά την Ελληνική Επανάσταση. Η προκήρυξη τυπώθηκε σε ένα υποτυπώδες πιεστήριο από τον τυπογράφο Δημήτρη Μεσθενέα. Καθοριστική για τη δημιουργία τυπογραφείου, το οποίο συνέχισε τη λειτουργία του έως την Έξοδο του Μεσολογγίου το 1826,¹ ήταν η συμβολή του συνταγματάρχη Λέστερ Στάνχοπ, απεσταλμένου του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου, του Λόρδου Βύρωνα και η υποστήριξη του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου.²

Η *Προκήρυξις* δημοσιεύτηκε πριν από την έναρξη του πρώτου εμφυλίου πολέμου. Η πολιτική κρίση που υπέβασκε από την αρχή της Επανάστασης κορυφώθηκε στα τέλη του 1823 και εξελίχθηκε σε εμφύλια σύγκρουση τους πρώτους μήνες του 1824. Αντιμαχόμενες πλευρές ήταν οι στρατιωτικοί και οι οπλαρχηγοί της Πελοποννήσου, με αρχηγό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη εναντίον των Φαναριωτών με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, των πολιτικών της Πελοποννήσου και των νησιωτών. Η δεύτερη πλευρά υπερίσχυε της πρώτης τόσο σε οικονομικό επίπεδο, με την υποστήριξη των φιλελληνισμών και των Ελλήνων της Διασποράς, όσο και με τη νομιμότητα που της εξασφάλιζε το Σύνταγμα της Επιδάουρου.³

---

¹ Ο Ιωάννης Μάγερ έπεσε ηρωικά μαζί με την σύζυγο και τα παιδιά του κατά την Έξοδο του Μεσολογγίου τον Απρίλιο του 1826 σε ηλικία 28 ετών.

² Ψηφιακές Εκθέσεις, «Τυπογραφεία», Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2022, https://exhibitions.nlg.gr/exhibition_page/typografeia-1824/, Τελευτ. Προσβ. 22/3/2023.

³ Δέσποινα Κατηφόρη, «Ο πρώτος εμφύλιος πόλεμος», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, της Εκδοτικής Αθηνών, ΠΑΡΑΠΟΛΙΤΙΚΑ, Εκδόσεις Επένδυση, τομ. 28, Αθήνα 2021, σ.128.

Με τη δημοσίευση της *Προκήρυξης*, ως προπομπού της έκδοσης την 1^η Ιανουαρίου 1824 των *Ελληνικών Χρονικών*, ο Ιωάννης Μάγιερ επιχειρηματολογεί για την ανάγκη της ίδρυσης μιας εφημερίδας σύμφωνα με τις επιρροές του ως πολίτη της Ευρώπης του ρομαντισμού και του Διαφωτισμού. Σκοπός του, εκτός από την ενημέρωση για τα στρατιωτικά, τα πολιτικά και τα διεθνή γεγονότα, ήταν η εμπύχωση ενός ένδοξου λαού που πάσχιζε να αναγεννηθεί μέσα από το σκοτάδι μιας μακραίωνης δουλείας. Ενός νεοαναδυόμενου κράτους το οποίο ποθούσε να εμφανισθεί στο θέατρο της φωτισμένης Ευρώπης αντάξιο στα κελεύσματα του πολιτισμού και του Διαφωτισμού όπως αυτά μεταλαμπαδεύονταν στους εξεγερμένους Έλληνες από τον Κοραή και τον Ρήγα Φεραίο.

Εξαιτίας της διαφαινόμενης εμφύλιας σύρραξης αλλά και της επιτακτικής ανάγκης σχηματισμού ενός έθνους, με σκοπό να αγωνισθεί για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους, η εφημερίδα έχει στόχο την ενστάλαξη στις ψυχές των Ελλήνων του ιερού χρέους απέναντι στην πίστη, την ενότητα και κυρίως στην χριστιανική θρησκεία ως βασικό ενοποιητικό παράγοντα για τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην προάσπιση της ευνομίας και της πειθαρχίας στους νόμους του κράτους όπως επέτασσε το Σύνταγμα της Επιδαύρου, από το οποίο εκλέχθηκε ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος ως πρόεδρος του Εκτελεστικού Σώματος. Ο Μάγιερ, παρά το σεβασμό του προς την Διοίκηση και τη στενή σχέση με τον Μαυροκορδάτο, δεν δίσταζε, ως όφειλε μια «σοφώς κυβερνώμενη εφημερίδα» με σκοπό την προάσπιση της ευνομίας, να συγκρουσθεί με την ηγεσία όταν παραβιάζονταν τα δικαιώματα του έθνους και των πολιτών.⁴

Ο Επαναστατικός Τύπος (1824 – 1826)

Στο διάστημα από το 1824 έως το 1826 εκδόθηκαν οι πρώτες έντυπες εφημερίδες στην Ελλάδα. Τα *Ελληνικά Χρονικά* στο Μεσολόγγι (1824-1826), με συντάκτη τον Ελβετό Ιωάννη Μάγερ, η *Εφημερίς των Αθηνών* στην Αθήνα (1824 – 1826), του Γεωργίου Ψύλλα, Ο *φίλος του Νόμου* στην Ύδρα (1824-1827), του Ιταλού Ιωσήφ Κιάππε και η *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, ως επίσημη εφημερίδα της Διοίκησης στο Ναύπλιο με συντάκτη, μέχρι το 1827, τον ιερωμένο Θεόκλητο Φαρμακίδη (1825 -1832). Οι εφημερίδες εκδόθηκαν στις πόλεις που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη

---

⁴ Αικατερίνη Κουμαριανού, «Έντυπες εφημερίδες», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, της Εκδοτικής Αθηνών, ΠΑΡΑΠΟΛΙΤΙΚΑ, Εκδόσεις Επένδυση, τομ. 29, Αθήνα 2021, σ.172.

του Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Ο ρόλος του Επαναστατικού Τύπου ήταν η ενημέρωση για την έκβαση του πολέμου, για τις πολιτικές εξελίξεις, τις αντιδράσεις των Φιλελλήνων και τη στάση των συμμάχων απέναντι στον Αγώνα. Συμπεριλαμβάνονταν επίσης θέματα πολιτισμού, παιδείας και φιλολογικά αναγνώσματα.⁵

Η Τύπος της περιόδου 1824 – 1826 δεν περιορίστηκε στον ενημερωτικό του ρόλο. Ανέλαβε και το ρόλο της διαπαιδαγώγησης των πολιτών σε μια περίοδο κατά την οποία η ελληνική κοινωνία σπαράζονταν από έριδες και διχόνοια αντιμέτωπη με το ξέσπασμα του πρώτου εμφυλίου πολέμου θέτοντας ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ευόδωση του Αγώνα την καλλιέργεια της κοινωνικής και της πολιτικής συνείδησης των πολιτών αλλά και των πολιτικών. Τα θέματα που προβάλλονταν ήταν η εκπαίδευση των πολιτών σε ζητήματα συνταγματικής τάξης, λειτουργίας του πολιτεύματος, κοινωνικής δικαιοσύνης και ελευθεροτυπίας.⁶

Η ευνομία απασχόλησε σχεδόν σύσσωμο τον Τύπο της περιόδου 1824 -1826. Εκτός από τον Ιωάννη Μάγερ ο οποίος δεν δίσταζε να συγκρουσθεί με τη Διοίκηση για τα δικαιώματα του έθνους και των πολιτών έτσι και η εφημερίδα της Ύδρας, *Ο Φίλος του Νόμου*, προσωπικό φύλλο των Κουντουριώτηδων, ασκούσε εναλλακτικά δριμύτατη κριτική στην εξουσία ανάλογα με τους φορείς που την ασκούσαν κατά τις φάσεις του επίσημου ή ανεπίσημου χαρακτήρα του φύλλου που διήλθε μέχρι να πάρει την τελική της μορφή ως αδέσμευτη από την εξουσία εφημερίδα. Η *Εφημερίς των Αθηνών* εκτός από την προβολή πολεμικών ειδήσεων έδινε επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην αφύπνιση του λαού και στη διαμόρφωση των συνειδήσεων με συνεχείς αναφορές στις εμφύλιες διαμάχες. Τα δημοσιεύματα της επίσημης εφημερίδας της Διοίκησης, *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, περιλάμβαναν κυβερνητικές ανακοινώσεις, επίσημα κρατικά έγγραφα, τις αποφάσεις του Βουλευτικού και τις προγραμματικές δηλώσεις της εκάστοτε εθνικής κυβέρνησης. Στην πρώτη φάση της κυκλοφορίας της, στις 30 Σεπτεμβρίου του 1825, με υπεύθυνο εκδότη τον Θεοφύλακτο Φαρμακίδη, στους στόχους της εκτός από την συγκεκριμένη ύλη μιας κρατικής εφημερίδας συμπεριλαμβάνονταν η ενημέρωση και η διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Για τους επόμενους έξι μήνες, έως την απομάκρυνσή του από την εφημερίδα έπειτα από απόφαση του «Βουλευτικού», ο μετριοπαθής και

---

⁵ Αικατερίνη Κουμαριανού, Γένεση και ανάπτυξη του ελληνικού Τύπου 1784-1863, στο *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784 – 1974, Εφημερίδες, Περιοδικά, Δημοσιογράφοι*, Εκδότες, επιμ. Λουκία-Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου, το. Α΄, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/103 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2008, σ. 25.

⁶ Νάση Μπάλα, «Ο Φίλος του Νόμου», *Ελευθεροτυπία, Ιστορικά*, 22/3/2001, τχ.75 σ.38.

συναινετικός Φαρμακίδης⁷ ασκούσε κριτική στην κυβέρνηση και δημοσίευε άρθρα αποσκοπώντας στη θεμελίωση ενός θεωρητικού υπόβαθρου για τη δημοκρατική επίλυση του πολιτικού ζητήματος.⁸

---

⁷ Ο Θεόκλητος Φαρμακίδης (1785-1860), ήταν κληρικός, θεολόγος, κορυφαίος Έλληνας διαφωτιστής, μέλος της Φιλικής Εταιρείας και διδάσκαλος του Γένους. Συμμετείχε στην έκδοση του περιοδικού *Λόγιος Ερμής* και στον κύκλο του Αδαμάντιου Κοραή. Εξέδωσε την πρώτη, χειρόγραφη, ελληνική εφημερίδα σε ελληνικό έδαφος με τίτλο *Ελληνική Σάλπιξ* στην Καλαμάτα το 1821. Παναγιώτα Αναστ. Ατσαβέ, *Θεόκλητος Φαρμακίδης. Ο εκπρόσωπος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού μέλος της Φ.Ε.* Ιστορία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και των Αρσακείων Σχολείων, <https://history.arsakeio.gr/index.php/f-e-kai-1821/101-theoklitos-farmakidis-enas-apo-tous-megalyterous-ekprosopous-toy-neoellinikoy-diafotismo> , Τελευτ. Προσβ. 24/3/2023.

⁸ Αικατερίνη Κουμαριανού, «Έντυπες εφημερίδες, στο ίδιο, σ.σ. 172-173.

Βιβλιογραφία

Ατσαβέ Παναγιώτα Αναστ., *Θεόκλητος Φαρμακίδης. Ο εκπρόσωπος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού μέλος της Φ.Ε*, Ιστορία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και των Αρσακείων Σχολείων, <https://history.arsakeio.gr/index.php/f-e-kai-1821/101-theoklitos-farmakidis-enas-apo-tous-megalyterous-ekprosopous-toy-neoellinikoy-diafotismo>, Τελευτ. Προσβ. 24/3/2023.

Κατηφόρη Δέσποινα, «Ο πρώτος εμφύλιος πόλεμος», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, της Εκδοτικής Αθηνών, ΠΑΡΑΠΟΛΙΤΙΚΑ, Εκδόσεις Επένδυση, τομ. 28, Αθήνα 2021.

Κουμαριανού, Αικατερίνη, «Έντυπες εφημερίδες», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, της Εκδοτικής Αθηνών, ΠΑΡΑΠΟΛΙΤΙΚΑ, Εκδόσεις Επένδυση, τομ. 29, Αθήνα 2021.

Κουμαριανού Αικατερίνη, Γένεση και ανάπτυξη του ελληνικού Τύπου 1784-1863, στο *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784 – 1974, Εφημερίδες, Περιοδικά, Δημοσιογράφοι*, Εκδότες, επιμ. Λουκία-Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου, το. Α΄, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/103 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2008.

Μπάλα Νάση, «Ο Φίλος του Νόμου», *Ελευθεροτυπία, Ιστορικά*, 22/3/2001, τχ.75 σ.38 – 41.

Ψηφιακές Εκθέσεις, «Τυπογραφεία», Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2022, https://exhibitions.nlg.gr/exhibition_page/typografeia-1824/